

בעקבות המלחמה בין ישראל לאיראן - החמרה במצב חיזבאללה והזדמנות לישראל מול לבנון

אורנה מזרחי ומורן לבנוני | 30 ביוני, 2025 | גיליון 2001

מצבו של חזבאללה לאחר המלחמה בין ישראל לאיראן הוחמר. הימנעות הארגון מסיוע לאיראן באמצעות פתיחת חזית נוספת נגד ישראל המחישה את חולשתו, ותוצאות המלחמה מעצימות את הקשיים שבפניו. לאיראן כיום קשב ויכולות מוגבלים יותר לסייע לו; צה"ל ממשיך בחיסול פעיליו ותשתיותיו; צעדיה של ההנהגה החדשה בלבנון נגד הארגון, בדגש על פירוקו מנשק, זוכים לגיבוי פנימי ובינלאומי. כתוצאה מכך הארגון מתקשה להשתקם ולסייע לאוכלוסייה השיעית התומכת בו. לכן, צפוי כי חזבאללה ישאף לשמר את הפסקת האש עם ישראל, הגם שיתמיד במאמצי השיקום וההכנות למערכה הבאה. לישראל מצידה ניתנת בתנאים אלה הזדמנות לשיפור המציאות הביטחונית בגבול עם לבנון והיחסים עם הנהגת המדינה.

חזבאללה לא הצטרף למלחמת 12 הימים בין ישראל לאיראן והסתפק בתמיכה הצהרתית באיראן למרות ההערכה שרווחה לאורך שנים, כי איראן השקיעה מיליארדי דולרים במקביל לקידום תוכנית הגרעין שלה, בבניין הכוח הצבאי של הארגון כדי שייסייע לה כשתותקף על ידי ישראל. לחזבאללה הוקצה תפקיד מרכזי ב"טבעת האש" של הציר השיעי, שנבנה על ידי איראן, כגורם בעל היכולות הקונבנציונליות המפותחות והמאיימות ביותר על ישראל. אלא שב"יום פקודה", לאחר התבוסה לישראל, הארגון לא יכול היה לממש את ייעודו למרות שסביר שהמשטר האיראני במצוקתו דחק בו להצטרף ללחימה.

בעקבות הפסקת האש בין ישראל לאיראן פרסם הארגון הודעת ברכה ל"ניצחון אלוהי" האיראני ואירגן עצרות ניצחון לכבודו. לאורך המלחמה הקפיד חזבאללה להפגין את תמיכתו באיראן ואף להדהד מסרים איראנים. בהתייחסויות הפומביות, כולל מצד מזכ"ל הארגון נעים קאסם, השתקפה ההזדהות המוחלטת עם המשטר האיראני: ישראל הואשמה בתוקפנות פושעת בגיבוי ארצות הברית, המסכנת את היציבות והביטחון של כל האזור ללא הצדקה ואשר לא תישאר ללא עונש. הארגון קרא למדינות האזור ולאו"ם לפעול נגד ישראל, והביע את אמונתו ביכולתה של איראן להגיב ולהגן על עצמה. אך בכירי הארגון העדיפו לתרץ את הישיבה בחיבוק ידיים בכך ש"איראן מספיק חזקה ואיננה נדרשת לסיוע", כפי שאמר חבר המועצה המדינית של הארגון מחמוד קמאטי (ב-17 ביוני).

חזבאללה גם הצטרף לניסיונות האיראנים למנוע מהלכים שיקשו עוד יותר על טהראן. במסגרת זו בלטו ניסיון להרתיע את ארצות הברית מפני הצטרפות למלחמה ואת ישראל מפני

חיסול עלי ח'אמנהאי, מנהיג איראן, תוך הדגשת מעמדו הדתי המיוחד והתגובות הקשות הצפויות מצד אוכלוסיות רחבות בעולם המוסלמי אם ייפגע. בהודעה ערב התקיפה האמריקאית באיראן (19 ביוני) הצהיר נעים קאסם כי חזבאללה איננו ניטרלי בסכסוך זה, אלא תומך באיראן ויעמוד לצידה, אך נמנע מאיום מפורש בהצטרפות ללחימה. במקביל דאג הארגון להעביר מסרים בתקשורת הבינלאומית (רויטרס, ניוזוויק) כי לא יתערב במלחמה, והודעתו בעקבות התקיפה האמריקאית פורסמה באיחור יחסי ושיקפה התלבטות ומבוכה בקרב מובילי הארגון. מקורות לבנונים אף צוטטו בעיתון הסעודי אלשרק אלאווסט (ב-23 ביוני) כטוענים שישיראל מנסה לגרור את לבנון למלחמה, אך חזבאללה עומד איתן בדעתו להימנע מכך.

החלטת חזבאללה לא להתערב במלחמה לטובת איראן מובנת לנוכח סד הלחצים שבו הוא נתון מבית ומחוץ:

▪ **הארגון עדיין מלקק את פצעיו בעקבות התבוסה במלחמה עם**

ישראל והוא חותר לשקט שיאפשר התמקדות בשיקום. לארגון עניין בשיקום פעיליו, המערך הארגוני, מעמדו הפנימי ובעיקר יכולותיו הצבאיות, והוא עוסק בכך באופן רציף, כולל על ידי המשך הברחות הכסף והנשק - גם במהלך המלחמה נגד איראן נחשפו ניסיונות להברחת נשק דרך סוריה - אך הוא מתקשה בכך. זאת במיוחד לאחר קריסת משטר אסד ואובדן העומק האסטרטגי והיכולת לנצל בחופשיות את המרחב הסורי להברחות, בד בבד עם מאמצי כוחות הביטחון הלבנונים למנוע הברחות דרך המעברים הרשמיים של המדינה. מעורבות במלחמה עם איראן עלולה הייתה להוביל לגריעה נוספת בנכסי חזבאללה ולהרס נרחב בלבנון ובמיוחד לאוכלוסייה השיעית בדרום המדינה, שעדיין לא השתקמה מתוצאות המלחמה של חזבאללה בישראל.

▪ **העליונות הצבאית של צה"ל והמשך הפעילות הצבאית נגד חזבאללה**

מקשים על הארגון ומחמירים את מצבו. צה"ל, הטוען להפרות של הסכם הפסקת האש על ידי הארגון, תוקף ברציפות את פעילי הארגון ותשתיותיו, ושליטתו של חיל האוויר הישראלי במרחב האווירי הלבנוני והיכולות המודיעיניות לחשיפת פעילות הארגון מכבידות על מאמצי השיקום שלו. מאז כניסת הפסקת האש לתוקף חוסלו כ-200 פעילי חזבאללה, חלקם בעלי תפקידים מרכזיים במערכים הצבאיים, וכן נפגעו מפעלי אמל"ח ומחסני נשק. בלטה במיוחד התקיפה הנרחבת ביותר מאז הפסקת האש בדאחיה שבבירות (ב-5 ביוני), זמן קצר לפני המלחמה בין ישראל לאיראן, שבעקבותיה טענה ישראל כי פגעה במתקני ייצור ואחסון של מאות כטב"מים. כפי הנראה, עיתוי התקיפה נועד "לשכנע" את חזבאללה לא להצטרף למתקפה נגד איראן, שתכננה ישראל. גם במהלך המלחמה בין ישראל לאיראן התמיד צה"ל

בפעילותו נגד הארגון ותקף בדרום לבנון יותר מתריסר פעמים וחיסל בשבועיים למעלה מעשרה פעילי חזבאללה (בצד חיסולו ב-24 ביוני של הית'ם עבדאללה בכרי, חלפן כספים ששימש חוליה מקשרת להעברת כספים מאיראן לחזבאללה). תצוין גם התקיפה הנרחבת (ב-27 ביוני) בעקבות ניסיונות חזבאללה לשקם אתר תת קרקעי ברכס הבופור, ששימש לניהול מערך האש.

▪ **לחץ על חזבאללה מבית** – על הארגון הופעל לחץ כבד להימנע מהצטרפות למלחמה ובראש ובראשונה מצד ההנהגה הלבנונית, אשר הודיעה על עמדתה הניטרלית של לבנון. גם לאחר התקיפה האמריקאית באיראן הדגישו הנשיא עוון וראש הממשלה סלאם, כי האינטרס העליון של לבנון הוא להימנע מכל התערבות ועוון אף הזכיר, כי לבנון כבר שילמה מחיר כבד על מלחמות של אחרים ולא תוכל לשאת את עלותה של מלחמה נוספת. ההנהגה הלבנונית התייצבה לצד קטר במהלך ביקורו של ראש ממשלת לבנון שם (ב-24 ביוני) וגינתה את התקיפה האיראנית על הבסיס האמריקאי באלעודיד. הצטרפו לכך גם קולות המתנגדים לחזבאללה בתוך לבנון, ביניהם חבר הפרלמנט הסוני אשרף ריפי, שצייץ (ב-20 ביוני) בזו הלשון: "לשייח' נעים קאסם אנחנו אומרים: לבנון ניטרלית, ולא תוכלו לגרור אותה בחזרה לחורבן, כשאיראן נשארה ניטרלית באופן משפיל כשגררתם את לבנון למלחמה...חייהם של הלבנונים יקרים, ואם אתם רוצים להתאבד, תתאבדו לבד".

▪ **לחצים על לבנון מצד המערב** – ההנהגה הלבנונית הייתה נתונה ללחצים מצד גורמים מערביים ובראשם ארצות הברית וכן צרפת, בדרישה כי תפעל מול חזבאללה למניעת התערבותו. הנושא עלה גם בשיחותיו של השליח האמריקאי תומס בארק בבירות (19 ביוני), שהעביר על פי דיווחים עיתונאיים מסר אזהרה תקיף מושינגטון בעניין זה, ובמקביל ביקש להאיץ את הטיפול בסוגיית פירוק הנשק של חזבאללה והגורמים הפלסטינים החמושים בלבנון, הפועלים בתיאום עם הארגון.

השלכות המלחמה באיראן על הזירה הלבנונית

אמנם מוקדם עדיין לסכם את השלכותיה של המלחמה בין ישראל לאיראן על הזירה הלבנונית, אך כבר מסתמן, כי מצבו של חזבאללה בעקבותיה צפוי אף להחמיר. התפוררות הציר השיעי בהובלת איראן בעקבות המלחמה שכפה עליו מנהיג חמאס יחיא סינוואר באוקטובר 2023,

בצד התבססות משטר חדש בסוריה, שהוא עוין לחזבאללה ולאיראן ומכוון לקידום היחסים עם המערב, מדינות המפרץ (ואולי גם ישראל?), הקשו על מאמצי השיקום של חזבאללה עוד לפני מלחמת ישראל-איראן וצפוי כי מגמה זו תתחזק. איראן תשאף כנראה להמשיך ולתמוך בארגון, אך כבר לפני המלחמה התקשתה בכך ועקב תוצאות המלחמה נראה שקושי זה יגבר. זאת במיוחד אם תחוה קושי כלכלי מוגבר - ללא הסכם גרעין עם ארצות הברית, שאמור לכלול הקלה בסנקציות ושחרור נכסים איראניים מוקפאים - ותיאלץ להתמקד בשיקום נזקי המלחמה באיראן גופא, או אם תגיע למסקנה כי עליה לשנות את אסטרטגיה שלה מול שלוחיה. יתרום לכך (כנראה זמנית) גם חיסולו (על פי הודעת ישראל מה-21 ביוני) של סעיד איזדי, ראש גיס פלסטיין של כוח קודס במשמרות המהפכה האיראניים, שהיווה חוליית מפתח בקשר הישיר בין איראן לחיזבאללה (חזבאללה כבר מחפש דרכים חליפיות להעברת הכספים), כמו גם הבכירים האיראנים האחרים שעסקו בחיזוק השלוחים של איראן וקידום רעיון "אחדות הזירות", שקרס.

במקביל, צפוי כי ישראל תתמיד במהלומותיה על חיזבאללה ועל ניסיונותיו להפר את הפסקת האש ולהשתקם, ויתעצמו הלחצים על חזבאללה לעמוד ביישום החלטה 1701 ובדרישה להתפרק מנשקו. כבר בימים הראשונים בעקבות הפסקת האש בין ישראל לאיראן נשמעים קולות ברורים יותר במערכת הלבנונית מצד מתנגדי הארגון, המבינים כי זוהי שעת הכושר להיחלץ מהשפעתו, וגם מצד גורמים שנמנעו בעבר מלתקוף את חזבאללה וכיום מדברים בזכות פירוקו מהנשק, כגון המנהיג הדרוזי וליד ג'ונבלאט והמנהיג הנוצרי ג'בראן בסיל, יו"ר "הזרם הלאומי החופשי" הנוצרי אשר שיתף בעבר פעולה עם חזבאללה. גם האמריקנים מגבירים את הלחץ על ההנהגה הלבנונית להתקדם במאמץ לפירוק הארגון. מפרסומים בתקשורת עולה, כי בביקורו האחרון בביירות השליח האמריקני בארק דרש מההנהגה הלבנונית לקבוע לוח זמנים למהלך ולסיימו עד סוף 2025.

ההנהגה הלבנונית מצידה מתקשה לקדם את פירוק חיזבאללה מנשקו. עד כה בחרו מנהיגי לבנון לשמר את ערוצי ההידברות עם חזבאללה ולא לנקוט אלימות נגדו, וצפוי כי גם בהמשך הם ינקטו משנה זהירות, מחשש להידרדרות עד כדי מלחמת אזרחים נוספת ביוזמתו. הנהגת המדינה טוענת כי תפעל לפירוק חזבאללה בדרכים דיפלומטיות וכדי לדחות את העימות עם הארגון החליטה לפרק תחילה את הגורמים הפלסטינים החמושים במחנות הפליטים. אבל גם פעולה זו, שתוכננה להתחיל ב-16 ביוני, נדחתה בתירוץ של פרוץ המלחמה בין ישראל לאיראן. כן נודע, כי בתגובתה להצעתו, של השליח האמריקני היא דורשת קידום מהלך מדורג ומשולב שיכלול תמורות ישראליות במקביל למאמץ הלבנוני מול חזבאללה. גם לחזבאללה, המתנגד בתוקף לפירוקו מנשק, אינטרס לא לנכר את הממשל הלבנוני ולשמר קשרים טובים עימו כדי להימנע מעימות אלים ולהבטיח כי יוכל להסתייע במערכת הלבנונית להרגעת הפעילות הישראלית נגדו ולתרום לשיקום האוכלוסייה השיעיתית התומכת בו.

משמעויות והמלצות לישראל

לנוכח חולשת חזבאללה והאילוצים בהם הוא נתון, ניתן להעריך שהארגון ידבק ב"אסטרטגית ההכלה" שאימץ מול ישראל ובמסגרת זו ישאף לשמר את הפסקת האש מולה, תוך הגברת הלחצים על ההנהגה הלבנונית לדרוש מישראל ומאמצות הברית את הפסקת המתקפות הישראליות על הארגון ואת נסיגת ישראל מחמש הנקודות שהיא מחזיקה בשטח לבנון, המוצגות על ידו כהפרה של הסכם הפסקת האש וכעילה להמשך קיומו כמיליציה חמושה עצמאית. בה בעת, הארגון ימשיך את מאמצי השיקום וההיערכות לקראת המערכה הבאה נגד ישראל.

עם זאת, מצבו הנוכחי של חזבאללה, בצד התייצבותה של הנהגה חדשה פרו מערבית המתנגדת לו בלבנון, כמו גם הקשיים הצפויים לאיראן ולציר השיעי כולו בעקבות המלחמה עם ישראל, מייצרים חלון הזדמנויות לישראל לקידום שני אינטרסים מרכזיים שלה: הראשון, יצירת מציאות ביטחונית חדשה בגבול עם לבנון, והשני, שינוי אפשרי במערכת היחסים עם לבנון. בה בעת, על ישראל להתחשב בחולשתה ובמגבלותיה של ההנהגה הלבנונית בהובלת עוון ולאמץ מדיניות זהירה וריאלית. במסגרת זאת מוצע:

- בשלב הראשון – התמקדות בשיפור המצב הביטחוני ודחייה לשלב מאוחר יותר, לאחר התחזקות המדינה הלבנונית, את קידומו של תהליך מדורג לשינוי מערכת היחסים הרשמית המדינות. חשוב לא לדחוק בהנהגה הלבנונית החדשה, המתמודדת עם קשיי פנים לא מבטלים, להתקדם במסלול היחסים עם ישראל בטרם בשלו התנאים לכך בהקשר הלבנוני והאזורי (הצטרפות מדינות נוספות ל"הסכמי אברהם" עשויה לדחוף גם את לבנון לשינוי היחסים עם ישראל, ובעיקר אם זו תהייה ערב הסעודית ואולי סוריה).
- כנגזרת מכך, על ישראל להתמיד בפעילות הצבאית להחלשת חזבאללה ולמניעת שיקומו וחזרתו לדרום לבנון. זאת, בהתבסס על חופש הפעולה שניתן לה בהסכם הפסקת האש, אך תוך זהירות והתחשבות באילוציה של הנהגת לבנון ותוך מאמץ לפיתוח ערוצי התיאום עימה, בצד הקפדה על המסגרת של ועדת האכיפה המחומשת ופעילותה השוטפת (הועדה נפגשה ב-25 ביוני לאחר הפסקה של כשלושה חודשים).
- במקביל נכון לישראל לפעול יחד עם האמריקנים מול הנהגת לבנון לגיבוש תוכנית מתואמת ומדורגת ליצירת משטר ביטחוני חדש בגבול, שתכלול בשלב הראשון את פירוק נוכחות חזבאללה ופריסת צל"ב בדרום לבנון, בתמורה לנסיגה מדורגת של צה"ל מ-5 הנקודות, בצד הסכמה באשר לעתידו של יוניפי"ל (ולא דרישה לסילוקו באופן מיידי).
- יש להימנע מהתניה גורפת של כל סיוע מערבי ללבנון בפירוקו המוחלט של חזבאללה מנשקו נוכח הצורך הדחוף של המדינה הלבנונית בסיוע כלכלי. התמיכה הכלכלית בלבנון תסייע לחזק את הנהגתה הפרו מערבית, אם תופנה לקידום הרפורמות

הנחוצות להסדרת המערכת הכלכלית והממשלתית במדינה וכן לדחיקת חזבאללה, ובעיקר לשיקום האוכלוסייה השיעית הנתמכת כיום על ידי הארגון כדי לייצר חלופה לתלותה בארגון. כן נדרש לעודד סיוע כלכלי לצבא לבנון - תוך צעדים לניקוי הצבא מהשפעת חזבאללה - על ידי גורמים מתונים בזירה האזורית (ערב הסעודית, איחוד האמירויות) ובמערב, גם כדי למנוע פניה לבנונית לסיוע איראני, טורקי או רוסי, ולצמצם את התלות הלבנונית בסיוע הקטרי.

- יש לנסות ולעודד את הממשל האמריקאי להגביר את עיסוקו בסוגיית לבנון ואת תמיכתו במדיניות הישראלית ובפעילותה הצבאית, וכן לרתום אותו לסיוע ללבנון ולצבא לבנון.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט